

CAPLETRA 36

REVISTA INTERNACIONAL
DE FILOLOGIA

Primavera, 2004

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA
PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

VOLUMS MONOGRÀFICS DE LA
REVISTA CAPLLETRA

CAPLLETRA 30 (Primavera 2001)

Volum monogràfic sobre **Anàlisi contrastiva**

Coordinat per *Maria Josep Cuenca*
i *Joan Rafael Ramos*

CAPLLETRA 31 (Tardor 2001)

Volum monogràfic sobre

Literatura i cultura a l'Edat Moderna

Coordinat per *Vicent Josep Escartí*

CAPLLETRA 32 (Primavera 2002)

Volum monogràfic sobre

**El català i l'aragonès:
història d'un contacte multiseular**

Coordinat per *Josep Martines*

CAPLLETRA 33 (Tardor 2002)

Volum monogràfic sobre **Literatura catalana**

i llenguatge de l'espectacle

Coordinat per *Lluís Meseguer*

CAPLLETRA 34 (Primavera 2003)

Volum monogràfic sobre **Literatura i cultura**

entre els segles XV i XVI

Coordinat per *Tomàs Martínez Romero*

CAPLLETRA 35 (Tardor 2003)

Volum monogràfic sobre

Adquisició de llengües

Coordinat per *Llorenç Comajoan*
i *Manuel Pérez Saldanya*

Redacció:
Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Avda. Blasco Ibáñez, 32
46010 València
Telèfon 96-386 40 90

Edita i publica:
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Institut de Filologia Valenciana
Subscripcions i correspondència:
Ausiàs Marc, 92-98 - 08013 Barcelona

ISSN:

0214 - 8188

Dipòsit legal:

B - 25.992 - 1990

Fotocomposició:

IIFV

Imprès per:

Novagràfik, S.L. - Barcelona
(juny 2005)

CAPLETRA 36

REVISTA INTERNACIONAL
DE FILOLOGIA

Primavera, 2004

Director fundador: Antoni Ferrando
Director: Joan Ponsoda
Director adjunt: Miquel Nicolás
Consell de redacció: Josep M. Baldaquí, Gemma Lluch, Tomàs Martínez, Vicent Pitarch, Vicent Salvador i Vicent Simbor
Secretari de redacció: Francesc Pérez i Moragón
Consell Assessor: Antoni Badia i Margarit, Jordi Castellanos, Germà Colón, Joan Fuster (†), Joseph Gulsoy, Joan Solà, Giuseppe Sansone (†), Arthur Terry (†), Joan Veny, Curt Wittlin, M. Claire Zimmermann

NORMES D'AVUACIÓ DE LES COL·LABORACIONS

- 1.- *Caplletra* programa els seus volums a partir de les propostes fetes per les seccions de l'IIFV.
- 2.- El Consell de Redacció decideix l'acceptació d'originals a la vista dels informes d'avaluadors externs a l'IIFV, el criteri majoritari dels quals tindrà caràcter vinculant.
- 3.- *Caplletra* no s'identifica necessàriament amb els punts de vista mantinguts en els articles que publica.

NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS

QÜESTIONS GENERALS

Els articles tindran una extensió màxima de 20 pàgines i els autors n'inclouran un resum de 8/10 ratlles en anglés o en català.

Els articles s'enviaran en suport informàtic, en Word per a Macintosh o Word per a Windows. En aquest segon cas, s'adjuntarà una còpia en format RTF. Si s'utilitza algun altre processador de textos caldrà indicar quin. Cal enviar-ne també una impressió en paper, a doble espai.

El text anirà encapçalat amb el títol (tan breu com siga possible) i el nom de l'autor. Al final de l'article i abans de les Referències bibliogràfiques, es tornarà a indicar aquest nom i la institució acadèmica a què pertany l'autor, a més de les seues adreces postal i electrònica.

DIVISIÓ DELS ARTICLES

Segons les necessitats expositives, convindrà dividir l'article en apartats. Els títols dels epígrafs o subepígrafs aniran en redona normal, en una línia separada dels paràgrafs precedent i següent.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES INTERNES

Les referències bibliogràfiques s'inclouran dins del cos de l'article i seguiran el sistema «autor-any-pàgina». L'any i les pàgines apareixeran entre parèntesis, separats per dos punts. Quan la referència abaste tota una obra s'hi ometrà explicitar les pàgines a què es remet. Entre l'últim cognom de l'autor citat i l'any de publicació del text a què es fa referència no s'intercalarà cap signe:

... com ja s'ha observat (Sanchis Guarner 1980: 144)

... com observa Sanchis Guarner (1980: 144).

... «Dels documents del Principat desaparegué plenament l'article *es* ja en el segle XIV» (Sanchis Guarner 1980: 144).

... Aquesta era la idea recurrent del llibre (Sanchis Guarner 1980).

BIBLIOGRAFIA

Les referències que apareixen en el text es repetiran al final en un apèndix de Bibliografia, ordenades alfabèticament pel primer cognom de l'autor i s'ajustaran a les convencions següents:

— Articles (títol entre cometes i nom de la revista en cursiva, numeració completa, any d'edició, pàgines):

PICALLO, C. (1990) «Elements anafòrics i localitat», *Caplletra* 8, pp. 41-53.

En el cas dels articles de diari no cal indicar-ne el número; serà suficient amb la data completa.

— Llibres (títol en cursiva, lloc d'edició i casa editorial):

SANCHIS GUARNER, M. (1980) *Aproximació a la història de la llengua catalana*, Barcelona, Salvat.

— Capítol o parts de llibres col·lectius o miscel·lanis (autor, títol, dins, primer autor, nom de l'editor o editors de l'aplec, ed. o eds., títol del recull, any, pàgines):

ANDERLE, A. (1991) «La crisi dels col·lectivismes» dins SAN MARTÍN, A. ed., *Públic / Privat: un debat obert*, València, Universitat de València/Ajuntament de Gandia.

— Els cognoms dels autors hi figuraran en versaletes (o en minúscula), primer el cognom o cognoms; després, separat per una coma, la inicial del nom de fonts. S'utilitzarà la mateixa tipografia per a noms d'autors o curadors d'un volum que apareguen citats en l'interior de la referència.

— El nombre de volums de les obres citades s'indicarà darrere de l'editorial, en aràbics i seguit de l'abreviatura «vol.», sense marcar el plural.

— El volum recomanat s'assenyalarà amb el número romà corresponent darrere del títol.

— Quant a l'entitat editora, s'ometran les paraules Editorial o semblants, llevat d'algun cas en què, per claredat, és aconsellable mantenir-la (p. ex. Edicions 62).

— Les coedicions s'indicaran amb una barra separadora (València / Barcelona; IIFV / PAM).

— Si la data real d'edició d'una obra no es correspon amb la que figura a la portada, s'indicarà entre claudàtors dintre del parèntesi: (1998 [1999]).

— Quan s'utilitzi una edició que no siga la primera i la data d'aquesta siga rellevant, s'indicarà entre claudàtors darrere de la data de l'edició emprada: (1998 [1a ed. 1954]).

— Les obres d'un mateix autor i any s'ordenaran afegint una lletra a la data: (1998*a*), (1998*b*), etc.

— Les pàgines s'indicaran amb les abreviatures p. o pp. (no pàg. o pàgs.).

CITACIONS

Les citacions breus (una o dues línies), apareixeran dins del text, entre cometes angulars (« »).

Si són més extenses, aniran en paràgraf a banda, sense cometes i en Times 8, format normal.

Les elisions s'indicaran amb tres punts entre claudàtors: [...].

NOTES

Les notes crítiques, de nombre i extensió reduïts al mínim, apareixeran a peu de pàgina i es reservaran a explicacions o aclariments complementaris de l'autor. Figuraran en un document informàtic a banda.

No tindran un interlineat especial entre elles i estaran compostes en Times 8. El número inicial de referència anirà entre parèntesi.

Les crides a nota s'indicaran en el cos de l'original en aràbics volats, darrere de la paraula indicada. Si aquesta porta després un signe ortogràfic, les crides aniran darrere del signe.

REQUISITS TIPOGRÀFICS

El format general del text, a banda les especificacions indicades per a citacions extenses, anirà en Times 10, sense sagnats ni tabuladors.

La cursiva podrà utilitzar-se a per a títols de publicacions i per a destacar algun terme o diferenciar paraules o frases curtes en una llengua diferent de la de l'article. No per a les citacions.

S'usarà el guió curt ens els casos ortogràficament exigibles i l'intermedi en funció de parèntesi dintre d'una frase. En aquest cas, si l'incís acaba en punt, se suprimirà l'últim guió.

Preferentment s'usaran les cometes angulars. Quan calguen distincions internes en una citació, s'empraran les cometes d'acord amb la gradació <“ ””>.

ELEMENTS GRÀFICS

Les taules i figures, en Times 8, aniran numerades consecutivament. La llegenda anirà a la part inferior, separada per un espai, en el cas de les figures, i a la superior, en el de les taules.

CORRECCIÓ DE PROVES

Les contribucions acceptades i compostes es retornaran als autors per a la correcció de proves. Les esmenes s'efectuaran seguint els signes convencionals de correcció. No s'hi podran fer afegits.

Presentació	9
Josep Romeu i Figueras <i>Sobre una antiga composició lírica de la Romània: versions, temes, motius i formes</i>	11
Gemma Rigau <i>El quantificador focal pla: un estudi de sintaxi dialectal</i>	25
Joan-Rafael Ramos <i>Les estructures amb ésser + participi passat: problemes d'ambigüïtat formal</i>	55
MONOGRÀFIC SOBRE "LITERATURA I EXILI"	
Introducció	75
Maria Campillo <i>Un viatge a l'infern: Nit i boira, de Mercè Rodoreda</i>	77
Ferran Carbó <i>Els exilis de Vicent Andrés Estellés</i>	93
Santi Cortés <i>Setze poemes valencians d'exili</i>	117

Joaquim Espinós	
<i>Anna Murià: biografia, autobiografia, ficcions</i>	153
Jacques Gilard	
<i>«Ja em vaig aplanant»: l'exil colombien de Ramon Vinyes</i>	173
Carne Gregori	
<i>Mèxic en l'obra de Pere Calders</i>	195
Vicent Simbor	
<i>Les novel·les dels camps de concentració</i>	217
Ressenyes	247
Abstracts	275

PRESENTACIÓ

Fa quasi vint anys, l'Institut de Filologia Valenciana, fundat per Manuel Sanchis Guarner, posava en marxa *Caplletra*, una revista d'estudis filològics sota la direcció d'Antoni Ferrando. L'objectiu d'aquesta iniciativa era donar a conèixer des de l'àmbit valencià les aportacions que, en diversos vessants de la lingüística, la filologia i els estudis literaris, es produïen arreu de l'àmbit de llengua catalana, i molt en particular al si de les universitats valencianes. *Caplletra* s'afegia així a la nòmina de publicacions especialitzades que contribuïen a l'estudi d'una llengua malmesa, que tot just eixia d'una llarga etapa de persecució i obscurantisme. En aquest context, *Caplletra* començava un camí d'il·lusió i esforç i aspirava a convertir-se amb el temps en un referent acadèmic dins dels estudis de llengua i literatura catalanes.

Al llarg d'aquestes dues dècades hem assistit a profundes transformacions en tots els ordres de la política, de l'economia, de la cultura i fins i tot dels procediments i els mètodes de la investigació. La situació del català també s'ha modificat: nous reptes i noves possibilitats en condicionen ara el futur. D'altra banda, l'Institut de Filologia Valenciana, creat dins de la Universitat de València, es va transformar en Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), amb la incorporació d'investigadors de la Universitat d'Alacant i de la Universitat Jaume I, es va ampliar quant a personal i dotacions i va incrementar les activitats de recerca i el nombre de publicacions, per mitjà d'un conveni de coedició amb les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

En paral·lel a aquests canvis, *Caplletra* ha mantingut un ritme sostingut d'aparició semestral. Amb la rúbrica de *Revista Internacional de Filologia*, els seus lliuraments

successius, que ben d'hora van adquirir caràcter monogràfic, han cobert un ventall temàtic extens, mirant de conjuminar rigor i pluralitat, respecte a les disciplines tradicionals i avanç en els nous camins de la recerca. Fet i fet, la col·lecció de la revista constitueix un esforç col·lectiu, que ara també es pot consultar, almenys parcialment, en format electrònic, accessible des del WEB de l'IIFV. Correspon en tot cas als lectors certificar fins a quin punt els objectius que ens fixàrem s'han acomplert i quin grau d'excel·lència ha assolit el conjunt de la revista en aquests lustres.

Amb la satisfacció del treball realitzat, encetem ara una nova etapa, en què ens marquem l'horitzó de consolidar els resultats obtinguts i tractar de millorar-los. Hem introduït canvis substancials en l'estructura i el format de la revista a fi de renovar-la. A partir d'aquest número, cada lliurament inclourà un dossier temàtic, d'extensió menor a la dels anteriors monogràfics, i una part miscel·lània, amb col·laboracions de diversos especialistes. El dossier estarà igualment coordinat i presentat per un editor, designat pel consell de redacció de la revista. També conservem la secció de ressenyes crítiques.

Pel que fa a la materialitat de la publicació, n'hem mantingut el disseny de la capçalera, però n'hem variat les mides, la tipografia i la distribució dels continguts, així com també el color i l'apariència de les cobertes. Els canvis expressen la voluntat d'imprimir un nou impuls a la revista i alhora pretenen fer-la més manejable i visualment més atractiva. Esperem que compten amb el beneplàcit dels lectors i que servisquen per a afirmar l'esperit i els objectius renovats de *Caplletra*.

MIQUEL NICOLÁS
València, febrer de 2005

J O S E P R O M E U I F I G U E R A S

SOBRE UNA ANTIGA
COMPOSICIÓ LÍRICA DE LA
ROMÀNIA: VERSIONS, TEMES,
MOTIUS I FORMES

INTROIT

Des de fa temps m'ha interessat una composició poètica de l'àmbit romànic sens dubte d'antiguitat notable, que he estudiat més o menys tangencialment i amb referència a diversos altres temes¹ i que ara voldria esquematitzar en una visió de conjunt sense pretendre, però, exhaurir el tema a causa de la intermitent i fragmentària informació que en tenim.

1. Vegeu J. Romeu Figueras, ed. dels textos poètics i comentaris del *Cancionero Musical de Palacio (Siglos xv y xvi)*, vols. 3-A i 3-B (Barcelona, CSIC, IEM, 1965), pàgs. 109-111, nota 67, i núm. 359, respectivament. Josep Romeu i Figueras, *Poesia popular i literatura* (Barcelona, Curial, 1974). pàgs. 62-65, notes 71 i 72. Josep Romeu i Figueras, *Corpus d'antiga poesia popular* (Barcelona, Ed. Barcino, 2000, Els Nostres Clàssics, Col·lecció B, núm. 18), pàgs. 18, 111, núm. 101, i p. 317, núm. 358. Pere Serafi, *Poesies catalanes*, ed. crítica de Josep Romeu i Figueras (Barcelona, Ed. Barcino, 2001, Els Nostres Clàssics, Col·lecció B, núm. 21), pàgs. 184-185, núm. lvii. Es pot consultar, d'altra banda, bé que amb reserves, a causa de la seva informació incompleta –oblida l'aportació catalana, per exemple–, l'article de P. Bec, «Étude diachronique et structurel d'un exorde lyrique médiéval et ses motifs», a *Actes. XVI Congrès Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques*, I (Palma de Mallorca 1982), pàgs. 331-346.

Aquesta composició admet diversitat de motius i de formes, però comença sempre amb un vers tòpic segons el qual el o la protagonista es lleva de bon matí i es dirigeix al jardí, a l'hort, al camp o a qualsevol altre indret agradós, sovint per collir-hi flors, i es troba amb algú de l'altre sexe i entaulen tots dos una conversa amorosa que sol acabar feliçment. A voltes l'encontre és amb un ocell, molt especialment un rossinyol, al qual la protagonista, com s'esdevé gairebé sempre, fa una confidència i demana sovint que transmeti un missatge a un tercer.

EL VERS TÒPIC

Com ja veurem, aquest vers tòpic que obre el relat fa, en les peces que adduirem –la totalitat de les que coneixem–, d'aquesta manera: “Eu·m levei un bon matí” (ve després del refrany liminar), “Me levay un domatin” (ídem), “My levay par ung matin” (ídem), “Ju me levé un bel maitin” (ídem) o bé “Sí·m leví de bon matí.”

El vers en qüestió, el trobo al començ de totes les versions de la cançó que conec. Però penso en la possibilitat que no hi sigui més que mimèticament, com a component d'altres cançons conegudes, o que sigui una fórmula d'introducció coneguda o força emprada arreu, si més no als Països Catalans. M'ho fa pensar, això darrer, el fet que hagi emprat l'al·ludida fórmula introductòria el mateix Anselm Turmeda a l'inici de les seves *Cobles de la divisió del regne de Mallorca*:

Sí·m leví un bon maití,
temps era de primavera [...];²

que figuri al començ de la divertida cançó popular de finals del segle XV procedent d'un manuscrit copiat *ca.* 1500, després del refrany “A, gat! A, gat! A, gat!”:

Jo·m levé vuy de matí,
un petit abans del jorn [...];³

i encara en el folklore actual del nostre país:

2. Cf. Anselm Turmeda, *Llibre de bons amonestaments i altres obres*, comentaris preliminars de Mikel de Epalza (Palma de Mallorca, Moll, 1987), pàg. 9.

3. Vegeu Josep Romeu i Figueras, *Corpus* cit. pàg. 137, núm 131.

Jo me'n llevo de matinet,
matinet a la bona hora [...];⁴

Me'n lleví de bon matí, antes del jorn.
A la porta de l'aimada me n'aní sol [...];⁵

Jo me'n llevo de matinet,
de matí jo me'n llevaba [...];⁶

i *cf.*, encara:

Matinet me llevo,
abans del sol sortir [...].⁷

UNA PASTOREL·LA DEL SEGLE XIII

La pastorel·la que copio a continuació, una de les més belles de la poesia trobadoresca de l'antigor, és atribuïda a Guiraut d'Espanha, de Tolosa de Llenguadoc, que escrivia entre 1245-1265. Conté els versos tòpics de començament de relat i narra la trobada del poeta amb una bella pastora, amb final feliç. És la primera que conec de les composicions líriques romàniques del gènere que estudiem. Diu així:

*Per amor soi gai,
e no·m n'estrairai
aitan quan viurai,
Na Cors Covinen.*

I Eu·m levei un bon mati, enans de l'albeta; 5
anei m'en en un vergier per cuillir violeta,
e auzi un chan

4. M. Milà i Fontanals, *Romancerillo catalán* (Barcelona, A. Verdaguier, 1882), pàg. 21, núm. 19.

5. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 188, núm. 221.

6. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 374, núm. 439.

7. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 425, núm. 582.

bel, de luenh; gardan
trobei gaia pastorela sos anhels gardan.

II “Dieus vos sal, Na pastorela, color de rozeta; 10
fort me meravill de vos com estaitz soleta;
bliaut vos farai,
si penre·l vos plai,
menudet cordat ab filetz d’argen.”

III “Per fol vos ai, cavalier, e plen d’auradura, 15
quar vos mi demandas so don non ai cura.
Pair’e maire ai,
e marit aurai,
e, si a Dieu plai, far m’aun onramen.

IV A Dieu, a Dieu, cavalier, que mon pare·m crida, 20
qu’ieu lo vei la jus arar ab bueus sel’artigua;
que semenam blatz,
cuillirem n’assatz,
e si acaptatz, dar vos em fromen”

V E quant el l’en vit anar, mes se apres ela; 25
pres la per la blanca man, gieta l’en l’erbeta;
tres vetz la baizet,
anc mot non sonet;
quan venc la quarteta: “Senher, vos mi ren.”⁸

8. Eds. de la pastorel·la esmentada: Paolo Savi–Lopez, «Il cancionero provenzale J», a *Studi di filologia romanza*, IX (1903), pàg. 405; Otto Hoby, *Die Lieder des Trobadors Guiraut d’Espanha* (Friburg 1915), pàg. 47, núm. xvii; Martín de Riquer, *Los trovadores. Historia literaria y textos*, III (Barcelona, Planeta, 1975), pàgs. 1390-1391, núm 283.

VERSIÓ INCOMPLETA DE PROCEDÈNCIA ITALIANA, PERÒ SEGURAMENT D'ORIGEN CATALÀ

La trobem al cançoner musical de Montecassino; Archivio 871, relacionat amb la cort napolitana d'Alfons el Magnànim.⁹ Va precedida d'un refrany bagatel·la i només conté quatre versos del relat, en els quals la protagonista es lleva de matí, abans de l'alba, i va al jardí a collir clavells. Ignorem, doncs, la peripècia que narrava la font i els elements temàtics amb què estava estructurada. Per la relació del manuscrit amb la cort musical napolitana del Magnànim, l'hem de situar a mitjans o poc després del segle XV. Fa com segueix:

*Dindirindín ridín rindayna,
dindiridín.*

Me levay un domatín,
matinet danant l'alba,
per andar a un giardín 5
per collir la ciroflada.
Dindiridín.

Com es veu, les grafies són de mà italiana, però el text té base catalana, avalada sobretot pel vers 4.

VERSIÓ FRANCESA DEL SEGLE XV. EL MOTIU TEMÀTIC DEL ROSSINYOL

De la mateixa família i segurament amb el mateix tema és la versió francesa que tot seguit copio. Com es veurà, el text devia ésser el mateix de la versió italo-catalana ara mateix reproduïda, ço que fa més interessant encara la seva coneixença. La francesa és també del segle XV, sense altra precisió, i diu així, amb el seu refrany bagatel·la, pràcticament igual que l'anterior:

9. Descripció i estudi d'aquest manuscrit musical per Isabel Pope, «The musical Manuscript Montecassino N 879» (*sic.*, per error d'impressió), a *Anuario Musical*, XIX (1964 [1966]), pàgs. 123-163.

*Le dinderindine, la dinderindene,
la dinderidine.*

I Mi levay per un matin,
plus matin que no souloye;
m'en entray en no jardin 5
pour cullir la gorouflada.
La dinderidin.

II M'en entray en no jardin
pour cullir la gorouflade.
Rencontray le roussignou 10
qui estoit dessubz l'ombrade.
La dinderidin.

III Rencontray le roussignou
qui estoit dessoubz l'ombrade.
"Roussignou, brau roussignou, 15
va moy faire un messaige.
La dinderidin.

IV Roussignou, brau roussignou,
va moy faire un messaige
au plus gentil compaignon 20
qui soit en toute l'armade.
La dinderidin.

V Au plus gentil compaignon
qui soit en toute l'armade.
Porte pourpoint de veloux 25
et la chaussé d'escarlade."
*La dinderidin.*¹⁰

10. Gaston Paris, Auguste Gevaert, *Chansons du xve siècle* (Paris 1875, Société des Anciens Textes Français, 82), pàg. 102, núm. civ.

Apareix aquí el tema o motiu temàtic del rossinyol confident i missatger i probablement el portava també la versió anterior. Aquí es parla de l'amant soldat i de la seva vestimenta vistosa com a destinatari del missatge, bé que aquest destinatari pot canviar en altres versions, on, per exemple, l'amic que ella estima, una malmaridada o els seus pares.

ENCARA EL MOTIU TEMÀTIC DEL ROSSINYOL CONFIDENT I MISSATGER

A la meua citada ed. del *Cancionero Musical de Palacio*, al volum 3-B, pàgs. 440-441, núm. 359, reproduceixo una cançó, incorporada al manuscrit devers 1505 però escrita probablement uns vint-i-cinc anys enrere, que diu així:

*Dindirin dindirin dindirindaña,
dindirindin.*

I Ju me levé un bel maitin.
 Matineta per la prata
 encontré le ruyseñor 5
 que cantava so la rama.
Dindirindin.

II Encontré le ruyseñor
 que cantava so la rama.
 “Ruyseñor, le ruyseñor, 10
 fácteme aquesta embaxata.
Dindirindin.

III Ruyseñor, le ruyseñor,
 fácteme aquesta embaxata
 y digaolo a mon ami 15
 que ju ja so maritata.”
Dindirindin.

Barreja de formes italianes i franceses, aquesta versió inclou també el motiu temàtic del rossinyol confident. El destinatari és l'amic i l'emissora, una malcasada.

Una temàtica molt semblant trobem encara en la tradició catalana folklòrica i oral com en la cançó següent, prou coneguda, on la confiança al rossinyol també la fa la malmaridada, però ara als parents i contra el pare que l'ha casada amb un vell:

Rossinyol, bon rossinyol,
Déu te do llarga volada,
i diràs als meus parents
que el meu pare m'ha casada,
me n'ha casada amb un vell;
no el puc veure ni m'agrada.
Set anys que n'estic amb ell;
no me li he mirat la cara,
sinó un dia per descuit
en el replà de l'escala,
a l'escala del carrer,
que se'n va trencar la cama [...].¹¹

Curiosament, don Ramón Menéndez Pidal, al seu *Romancero hispánico*, II (Madrid 1953), pàg. 206, com a prova de la seva tesi de l'expansió de l'heptasil·lab castellà a Catalunya abans del segle XVI, addueix la composició transcrita del *Cancionero Musical de Palacio*, dient que «es la forma del romance tradicional conservado hoy (*Romancerillo* de Milá, 358), “Rossinyol, bon rossinyol, Déu te do llarga volada [...].”» Josep Massot i Muntaner, en dos seus treballs primerencs, «Aportació a l'estudi del romancer balear», a *Estudis Romànics*, VII (1959-1960), pàgs. 68-69, i «El romancero tradicional español en Mallorca», dins *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, XVII (1961), pàg. 161, ambdós fidelment ajustats a les directrius de Menéndez Pidal, abunda en les mateixes afirmacions i també omet la versió de Montecassino, com el mestre castellà. A la primera referència sentència, rotund, però massa simplistament: «És indubtable, però, que hi hagué un període durant el qual coincidiren ambdues influències [la francesa i la castellana], la qual cosa motivà que, bé que els temes fossin

11. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 336, núm. 358.

francesos, el metre era espanyol. Des del segle XV o principis del XVI trobem el vers de set síl·labes (l'octosíl·lab castellà) en un romanç tradicional català, *Rossinyol, bon rossinyol*, cantat avui pertot», i seguidament transcriu la composició del *Cancionero Musical de Palacio*. Martí de Riquer, *Història de la literatura catalana*, III (Esplugues de Llobregat 1964), pàg. 553, al seu torn s'expressa així: «L'octosíl·lab propi del romancer castellà (heptasíl·lab comptant a la catalana) ja apareix al final del segle XV en una versió de l'avui tan popular *Rossinyol, bon rossinyol*. Es tracta d'una versió de l'anònim *Cancionero musical*, corrompuda amb italianismes i castellanismes»; en nota cita els treballs indicats de Menéndez Pidal i de Massot.

Cal reaccionar contra aquesta teoria del nacionalisme castellà perquè, a més d'interessada, és falsa. La peça del *Cancionero Musical de Palacio* ja hem dit que no és redactada ni en castellà ni en català, sinó en una barreja clara d'italià i de francès. Amb la catalana del “Rossinyol” té la coincidència de l'ocell confident i missatger i de la destinatària. Els temes poètics –i els no poètics– no tenen fronteres i, en canvi, sí que les tenen les llengües en què es redacten. A més, cada objecte literari té una estructura determinada i cal que no confonguem un text líric amb un altre de liriconarratiu; són dues entitats diferents. D'altra banda, avui sabem que la forma del *romance* és, a Catalunya, anterior a la influència castellana, perquè ja la coneixem a través de productes epicolírics catalans de mitjans del segle XIV conservats per tradició oral i quan el romancer castellà no existia encara o balbucejava tot just. És el cas de la nostra cançó folklòrica de “Els estudiants de Tolosa”.¹²

Hi ha encara una altra cançó sobre el tema del rossinyol confident i missatger en la tradició oral catalana, que no tingueren en compte Menéndez Pidal, Riquer i Massot i que fa:

Rossinyol que vas a França,
t'encomano a la meu mare,
Rossinyol, d'un vol,
rossinyol de la val d'Orlanda,
rossinyol, d'un vol,
a mon pare ja no gaire

12. Vegeu el meu estudi “Els estudiants de Tolosa”. Origen, formació i transmissió d'una balada folklòrica», dins el meu llibre, citat, *Poesia popular i literatura*, pàgs. 173-232, reproducció molt ampliada d'un meu estudi de 1956, que no tingueren en compte ni Massot ni Riquer.

perquè m'ha malmaridada:
a un pastor m'ha donada
que em fa guardar la ramada [...].¹³

Diré, per acabar i completar aquest capítol, que hi ha algunes peces populars o tradicionals, dues de catalanes i una altra en castellà, que duen el motiu temàtic del rossinyol confident i missatger, l'una, ben clarament, i l'altra, possible, per tal com és incompleta, i pertanyents a peces que no són del gènere concret que estudiem.

Al manuscrit 90, foli 1, de mitjan segle XIV, de l'Arxiu notarial, notaria de Besalú, de la ciutat d'Olot, llegim aquesta cançó que conté el motiu del rossinyol confident i missatger:

*Rosyolet de mon verger,
e vay-ta'n, vayt'ant a m'aymia!*

En xantant saluda-lé'n
tant en tant entrò se'n ria,
E si se'n riu, tant bon dia!
Si no se'n riu, las!, què-m faria?¹⁴

Al *Cancionero Musical de Palacio* (vol. 3-B, pàg. 423, núm. 327 de la meva ed.) figura aquesta cançoneta incompleta, en la qual el motiu de la confiança i la missatgeria és possible, segons que sembla, i àdhuc probable:

*¡Aquel gentilhombre, madre!
Caro me cuesta el su amor.*

Yo me levantara un lunes,
un lunes antes del día,
viera estar el ruyseñor.

13. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 405, núm. 549.

14. Publicada al meu *Corpus*, cit., pàg. 67, núm. 41.

Una segona, en català, desenvolupa el motiu temàtic d'una manera més nova i original, té caràcter folklòric i és tradicional en la nostra transmissió oral:

Una cançó vull cantar,
una cançó molt polida,
d'un estudiant de Vic
que en festejava una viuda.
La viudeta se'n va a l'hort,
en un jardí que hi tenia.
A la vora del jardí,
un roseret hi havia.
A la soca del roser,
la viuda s'hi adormia.
Ja en passava un rossinyol,
que pel món dóna alegria:
"Rossinyol, bon rossinyol,
tu que cantes i jo estic trista,
si em duus noves de l'amor,
dues prendes te'n daria:
te daria un anell d'or
i un centre de plata fina."
"De noves, prou te'n daré,
però no te'n convendrien:
l'estudiant és a Roma
a servir una rectoria.
L'estudiant és a Roma,
a Roma per cantar missa."
La viudeta se n'hi va
vestida de peregrina.
La viudeta arriba allà;
l'estudiant canta missa.¹⁵

15. M. Milà i Fontanals, *op. cit.*, pàg. 350, núm. 375.

VERSIÓ DE PERE SERAFÍ

Pere Serafi, a *Dos llibres de Pedro Seraphín de poesia vulgar en lengua cathalana* (Barcelona, Claudes Bornat, 1565), folis 37v.-38, publicà una seva 'Cançó^a que diu així:

- I Sí·m leví de bon matí
y aní·me'n tota soleta
y entrí·me'n dins mon jardí
—de matinet
l'ayre dolcet la fa rira riret— 5
per cullir la violeta.
Ay llasseta! Què faré
ni què diré?
Val Déu que stich dolenta!
L'amor és, que·m tormenta. 10
- II A mon dolç amat trobí
adormit sobre l'herbeta.
Despertà's dient axí
—de matinet
l'ayre dolcet la fa rira riret—: 15
si vull ésser s'amietta.
Ay llasseta! Què faré
ni què diré?
Val Déu que stich dolenta!
L'amor és, que·m tormenta. 20
- III Yo li'n responguí que sí,
mas que no fos sentideta.
Ay, que tant pler may prenguí
—de matinet
l'ayre dolcet la fa rira riret—, 25
que restí consoladeta!

Ay llasseta! Què faré
ni què diré?
Val Déu que stich dolenta!
L'amor és, que-m tormenta.¹⁶ 30

Ja hem dit i estem veient que el tema i la introducció del relat foren, dins de matisos i variants diversos, molt tradicionals a la Romània i àmpliament tractats des del segle XIII en la cançonística cortesa i la subsegüent, influïda per la poesia tradicional i popular, i que encara n'hi ha fortes reminiscències en la nostra poesia oral. La versió de Pere Serafi és de les més simples, quant al tema i la inspiració lírica, de les conegudes: la protagonista es lleva de matí, va sola al seu jardí a collir violetes i hi troba el seu amat adormit, el qual es desperta i la requereix d'amor –a “ésser s'amietta”, diminutiu d'*amia*, ‘amiga, estimada’, mot del qual deriva la ultracorrecció *aimia*, segons Joan Coromines, *DECLC*, I, s. v. *amar*–, ella acceptant amb la condició que sigui en secret el seu acte d'amor. Tant de plaer en prengué que restà consolada del seu desfici eròtic, que la feia *dolenta*, és a dir, dolença, apenada, afligida.

En la peça de Serafi cada cobla és interrompuda per dos refranys, el primer, de dos versos, va després del v.3 de cada cobla i es refereix al poeta narrador, i el segon, de quatre versos, sobrevé després del v.6, també a cada cobla, i és posat en boca de la protagonista. La presència de semblants refranys en els versos liriconarratius, d'acord amb la distribució que ofereix aquesta versió, fa pensar i creure que es tracta d'un *rondeau*.

D'altra banda, el mot *rira*, dels vs. 5, 15 i 25, és sens dubte un gal·licisme o un provençalisme, i això fa pensar que Pere Serafi degué tenir davant els ulls models francesos o occitans per a la composició de la seva cançó, una hipòtesi que crec possible, donada la permeabilitat d'aquest poeta a l'obra aliena o a la poesia de tipus tradicional.

Un ressò més o menys precís del clima de la composició serafinesca, el trobem en la peça castellana del *Cancionero Musical de Palacio*, que fa:

16. Poema copiat de la meua ed. crítica Pere Serafi, *Poesies catalanes*, cit., pàgs. 184-185, núm. lvii. Cf. el meu *Corpus*, també citat, pàgs. 317-318, núm. 358. Un bon estudi d'aquesta cançó, el trobem al treball de J. Alegret, «Una cançó de Pere Serafi: edició i comentaris», publicat a *Anàlisis i comentaris de textos literaris catalans*, III, a cura de Narcís Garolera i Carbonell (Barcelona, Curial, 1985), pàgs. 168-208.

*Dentro en el vergel
moriré.
Dentro en el rrosal
matarm'an.*

Yo m'iva, mi madre,
las rosas coger.
Hallé mis amores
dentro en el vergel.
*Dentro en el rrosal
matarm'an.*¹⁷

I encara una altra en llengua francesa molt adulterada, inclosa en l'indicat cançoner musical:

*Pasé el agoa, ma julieta
dama, pasé l'agoa.*

Ju m'en anay en un vergel,
tres rosetas fui culler.
*Ma julioleta
dama, pasé el agoa.
Venite vous à moy.*¹⁸

JOSEP ROMEU I FIGUERAS

17. Vegeu la meua ed. del *Cancionero Musical de Palacio*, 3-B, pàgs. 444-445, núm. 366.

18. A la meua ed. que acabo de citar, es troba al vol. 3-B, pàg. 443, núm. 363.

G E M M A R I G A U

EL QUANTIFICADOR FOCAL
PLA: UN ESTUDI DE SINTAXI
DIALECTAL*

1. LA IMPORTÀNCIA DELS FENÒMENS MICROSINTÀCTICS

Si volem tenir un bon coneixement de les propietats gramaticals que caracteritzen les llengües naturals, hem de fer atenció no només a les construccions més visibles que poden variar d'una llengua a l'altra, sinó que cal analitzar també els fenòmens microsintàctics. Només si estudiem comparativament les petites i les grans diferències entre les llengües, podrem explicar com estan formades, fins a quin punt s'assemblen i en què poden divergir, a més de poder esbrinar quins són els límits d'aquesta variació. I si partim de la base que hi ha unes propietats universals pròpies de les llengües humanes, aquestes propietats hauran de ser presents en totes les llengües i dialectes, encara que no sempre siguin fàcilment detectables.

* Aquest treball ha estat possible gràcies als ajuts BFF2003-08364-C02-01 (Ministerio de Ciencia y Tecnología i FEDER) i 2001SGR 00150 (DURSI, Generalitat de Catalunya). Agraïxo a Mercè Coll, M. Lluïsa Hernanz, Joan Julià, Salvador Oliva, Carme Picallo i Joan Solà els comentaris i suggeriments que m'han fet a una versió prèvia d'aquest text. Molt especialment dono les gràcies a Pilar Prieto per haver-me ajudat generosament en l'enregistrament de les dades i en l'elaboració dels contorns entonatius de l'Apèndix. Les dades dialectals d'aquest treball han estat contrastades amb una bona colla de lingüistes del Pla de l'Estany: Mercè Coll (UAB), Lourdes Güell (UAB), Joan Julià (UdL), Salvador Oliva (UdG), Blanca Palmada (UdG), Marta Prat (UAB) i Isabel Pujol (UdG). Agraïxo a tots ells la seva col·laboració entusiasta.

L'objectiu d'aquest article és oferir una descripció de les característiques sintàctiques, semàntiques, entonatives i discursives de les oracions que contenen l'adverbi quantificador *pla*. Essent com és aquest adverbi propi d'alguns parlars del català, però no de tots, i tractant-se d'un element lèxic, podríem pensar que som davant d'una simple diferència en el lèxic sense cap repercussió especial en l'àrea sintàctica. Vist així, la presència o absència de *pla* en un determinat dialecte seria semblant a la presència o absència en el lèxic dels parlars catalans dels noms *soroll*, *fressa* o *remor*. I és cert que hi ha una diferència en el lèxic entre aquells parlars que empren *pla* i els que no l'empren, però la diferència és també sintàctica: la propietat quantificadora de l'adverbi *pla* li atorga un valor funcional que el fa especialment interessant tant des del punt de vista de la distribució sintàctica i la interpretació semàntica com també des del punt de vista comparatiu. I és que la presència o absència d'aquest adverbi quantificador en un determinat parlar afecta les relacions amb els altres quantificadors focals. Els parlars que no disposen de *pla* han de fer ús d'altres estratègies sintàctiques. Així, doncs, la rellevància teòrica dels fenòmens de variació microsintàctica detectables entre llengües veïnes o entre diferents parlars d'una mateixa llengua és tan important com la dels fenòmens més vistosos, com pot ser la variació en l'ordre de mots dins l'oració en èuscar i en català.

Segons el DCVB (s.v. *pla*), l'ús de «l'adverbi *pla* com a reforç de l'afirmació és freqüentíssim a tota la part nord-oriental de Catalunya, i encara s'usa en altres comarques, però amb menys vitalitat». Coromines (1980-85) escriu a propòsit de *pla*: «Com és sabut és tan arrelat en el nord-est com poc popular a Barcelona [...] La zona de forta popularitat arriba fins a les muntanyes del Maresme».¹

En aquest article ens centrarem en l'ús de *pla* a la comarca del Pla de l'Estany. Aquest ús tot sovint coincidirà amb el d'altres comarques veïnes. Si establim aquesta limitació és perquè hem comprovat que no tots els casos que aquí descriurem són vigents en altres comarques nord-orientals que també disposen de l'adverbi *pla*. Val més, doncs, assegurar l'homogeneïtat de les dades i de les interpretacions semàntiques que els assignem. Només així establim una base ferma per a un estudi microcomparatiu. Cal tenir en compte, a més, que aquest adverbi coexisteix amb altres adverbis quantificadors com ara *prou*, *raí*, *sí que*, *no que*, *poca*,² *pas*, etc., ben vigents també en els parlars que empren *pla*. Delimitar, doncs, el sentit i el funcionament de *pla* no és

1. Tot i això, expressions com *Ara pla!* o *Això pla!* són força freqüents encara en els parlars del català central.

2. Sobre la conveniència d'escriure *poca* i no pas *poc que*, vegeu Mascaró (1985) i Rossich (1996).

feina fàcil, però ho pot ser més si el lingüista pertany al mateix parlar que estudia. Tal com ens recorda Kayne (2003:21), «la sintaxi generativa ens va ensenyar ben aviat que, quan estudiem una determinada llengua, el parlant nadiu té avantatge sobre el no nadiu. Poder disposar un mateix dels judicis d'acceptabilitat és un avantatge. Ens estalvia temps i energia, que són valors finits». A més, el lingüista nadiu pot establir connexions entre fenòmens sintàctics amb molta més rapidesa i seguretat. És clar que el lingüista nadiu es pot equivocar tant com el no nadiu, per això caldrà que contrasti les dades i els judicis amb altres parlants i, si pot ser, amb lingüistes que pertanyin al seu mateix parlar.³

2. PLA COM A ADVERBI MODAL

En aquest apartat i en el següent presentarem les diferents funcions de l'adverbi *pla*. Primerament ens centrarem en aquest adverbi com a modificador de l'adverbi *bé/ben*.

- (1) a. Te'n guardaràs pla bé, de parlar-hi.
b. Hi hem pla ben arribat, a aquell moment que tant temíem!
c. Estem pla ben arreglats!⁴
d. Els van pla ben atrapar, a aquell parell.

L'adverbi *bé*, que en els parlars de les terres gironines pot prendre la forma *ben* precedint un participi o infinitiu d'una forma perifràstica, pot tenir un sentit aspectual de compleció, equivalent a *del tot* o *completament*. Per això, *ben* no coapareix amb un predicat com *tenir febre* o *fer llit*, que no poden expressar una situació delimitada: **He ben tingut febre*, **Ha ben fet llit*.⁵ La presència de l'adverbi *pla* a (1) reforça el valor

3. En el nostre cas, la contrastació de les dades i de les interpretacions que hi assignem no ens ha suposat cap problema: si hi ha una comarca rica en professionals de la lingüística és la del Pla de l'Estany. El perquè d'aquesta concentració en un espai relativament reduït és un més dels misteris que envolten l'estany de Banyoles.

4. Aquesta oració s'usa normalment per anunciar possibles desgràcies. Expressa que ens pot passar qualsevol cosa no volguda, donada la situació en què ens trobem. Així, doncs, el predicat *estar arreglat* hi és emprat irònicament, en lloc, p. ex., d'*estar fotut*.

5. Explica el contrast entre *Els vaig ben netejar* i **Vaig ben netejar (vidres)* el fet que *netejar* sense objecte directe o amb un SN escaït com a complement no pugui expressar una acció delimitada, per això no admet *ben*. Sobre la interpretació i el funcionament de *bien* en castellà, català i italià, vg. Hernanz (1999, 2004).

completiu de *bé/ben*.⁶ També podem trobar *pla* modificant l'adverbi quantificador additiu *més* o el subtractiu “*menos*”:

- (2) a. Abans en teníem *pla* més!
b. Treballem *pla* “*menos*”, ara.

D'altra banda, en el parlar de la gent més gran de la comarca, *pla* pot aparèixer tot sol com a modificador. Així apareix també a J. Ruyra: «*Aquí els rabiosos de Girona es guardaran pla de mossegar-los*» (*La Parada*, Selecta, p. 185).

Però, quin tipus d'adverbi és *pla*? En aquest treball defensarem que *pla* és un adverbi de modalitat epistèmica (Lyons 1977: 792s, Cinque 1999: §4.2). En els estudis de lògica, la modalitat epistèmica se sol diferenciar de la modalitat apodíctica (o alètica) i de la deòntica (o d'obligació).⁷ La modalitat apodíctica té relació amb la veritat necessària o contingent de les proposicions, mentre que l'epistèmica fa referència a les deduccions o opinions del parlant. La modalitat epistèmica és, doncs, una modalitat orientada cap al parlant: expressa el grau de confiança de l'emissor en la veritat de la proposició, confiança basada, és clar, en la informació amb què compta. La nostra anàlisi de *pla* com a adverbi de modalitat epistèmica s'adiu amb el significat que donen a aquest mot el Diccionari Aguiló, el DCVB o el Coromines (1980-85), els quals diuen que és equivalent a les expressions *certament*, *ben cert* i *en bona veritat*. Això explica que la interpretació de (3a), amb el sintagma adverbial *pla bé*, sigui pròxima a la de (3b), amb l'adverbi *prou*, adverbi que reforça el valor de veritat de l'oració en el mateix sentit que els adverbis *realment* i *certament*.⁸

6. Quan *bé* actua com a marcador de modalitat també pot anar acompanyat de *pla*, tot i que aquesta combinació cada cop és menys corrent: *Pla bé que t'hi vas avenir, tu!* Segons el Diccionari Aguiló, al segle xv l'expressió *bé i pla* prenia el sentit que ara donem a *bé*. D'altra banda, *de bé i de pla* era una expressió usual en els testaments, el significat de la qual era equivalent a 'senzillament, sense intervenció judicial'.

7. Segons Lyons (1977: 789s), donada l'oració anglesa *Alfred must be unmarried*, obtenim una interpretació apodíctica d'aquest modal si *must* és interpretat com a inferència natural del fet que 'Alfred és solter'. Si la interpretació es pot glossar com a (i), aleshores el valor modal de *must* és epistèmic. Si la glossa és la de (ii), el valor modal serà deòntic.

(i) 'I (confidently) infer that Alfred is unmarried' o bé 'In the light of what is known, it is necessarily the case that Alfred is unmarried'.

(ii) 'Alfred is obligated to be unmarried' o bé '(I (hereby) oblige Alfred to be unmarried'.

8. *Prou* té a (3b) el mateix sentit que té a *El conec prou, aquell d'allà!*, sentit que li permet ser usat com a resposta afirmativa: – *Voleu entrar?*, –*Prou*.

- (3) a. Se'n va guardar pla bé, de parlar-hi.
b. Se'n va guardar prou, de parlar-hi.

Ara bé, a més d'acompanyar l'adverbi *ben/bé*, el mot *pla* pot actuar com un marcador focal, tal com veurem a §3. Els marcadors focals (o pressuposicionals) quantifiquen de manera implícita, fet que provoca que l'oració expressi més d'una situació. Així, la construcció *Només ell és de Tarragona*, que conté el quantificador focal *només*, a part d'atribuir la propietat de tarragoní al subjecte, deixa implícit que no hi ha altres persones de l'univers del discurs que posseïxin aquesta propietat. Precisament perquè quantifiquen per via de la implicació, els quantificadors com *només*, *també*, *tampoc*, etc. reben també el nom de quantificadors impropis. Aquests quantificadors s'oposen, doncs, als quantificadors propis (*tres*, *molts*, *cada*, etc.), que expressen de manera explícita l'extensió d'un conjunt o el grau d'una propietat (vg. Brucart i Rigau 2002). Defensarem que aquest valor focal de *pla* prové del seu valor d'adverbi de modalitat epistèmica, valor que li permet exercir una funció focalitzadora sobre un constituent tot confirmant o negant implícitament una situació expressada en el discurs o conversa precedent.

3. PLA COM A MARCADOR FOCAL

Distingim d'entrada quatre tipus de construccions en què *pla* apareix a l'inici de l'oració precedit d'un constituent oracional. A cada tipus d'oració hi correspon una entonació diferent, tal com mostren les figures 1-4 que apareixen a l'Apèndix. L'entonació de l'oració i la presència o absència de la conjunció *que* donen lloc a diferències semàntiques i sintàctiques clares i ben delimitades. De fet, en tots els casos el mot *pla* rep un accent tonal alt, però l'entonació de la resta de l'oració varia en cada cas. Representem amb una coma el tall entonatiu que es produeix entre l'adverbi *pla* i els constituents oracionals que la segueixen en les construccions estudiades a §3.1 i §3.2, que són les que corresponen a les figures 1 i 2 de l'Apèndix.

3. 1. LES CONSTRUCCIONS AMB *PLA1*

La primera construcció que estudiarem és la que etiquetem com a *pla1* i que s'exemplifica a (4). L'entonació que hi escau és la de la figura 1B de l'Apèndix.

- (4) a. El seu llibre pla, és interessant.
 b. Per Nadal pla, vam ser colla a taula.
 c. Anar-hi de fosc pla, és pesat.
 d. De diners pla, en tenen.

L'oració (4a) no només atribueix la propietat d'interessant al subjecte sinó que dóna a entendre que l'interès que té el seu llibre és superior al d'altres entitats a què s'ha fet referència en el discurs previ. Per això, mai no podrem iniciar un discurs amb una oració com (4a). En canvi, en un context discursiu com el de (5), (4a) hi queda legitimat.

- (5) Els articles de premsa d'aquest filòsof sempre valen la pena. I el seu llibre pla, és interessant.

Observeu que la segona oració de (5) pot ser parafrasejada per *I el seu llibre encara és més interessant* o bé per *I el seu llibre és fins i tot més interessant*. Aquesta oració confirma implícitament que els articles de premsa d'aquest filòsof són interessants, però dóna per cert que aquests escrits no són pas tan interessants com el llibre. Es tracta d'una certesa epistèmica, basada en l'opinió del parlant.

A (4b), l'adverbi de modalitat *pla* va precedir per una expressió temporal. L'oració és interpretada en el sentit que cap altre dia no hem estat tants com per Nadal. Així, doncs, l'oració (4b) no expressa pas que els altres dies no fóssim molta colla. Simplement *pla* situa totes les altres ocasions a què es pugui haver fet referència en el discurs previ per sota del dia de Nadal pel que fa a la quantitat de gent reunida a taula.

El fet que *pla1* impliqui que a cap altre element del discurs no se li pot assignar la propietat expressada pel predicat en el mateix grau que al sintagma inicial (o perifèric) fa que sigui anòmala (per redundant) la seva coaparició amb quantificadors quantitatius com *molt*, *més* o *força*:⁹

- (6) a. *El seu llibre pla, és força interessant.
 b. *Per Nadal pla, vam ser més colla.
 c. *Anar-hi de fosc pla, és molt pesat.
 d. *De diners pla, en tenen més.

9. *Pla1* pot ser compatible, en canvi, amb l'adverbi aspectual *ben*: *En Pere pla, està ben sonat*.

D'altra banda, *pla1* no pot aparèixer en una oració el predicat de la qual no sigui graduable, com és el cas dels predicats *inanimat* o *mort*:

- (7) a. *Aquesta pedra *pla*, és inanimada.
b. *Aquell conill *pla*, era mort.¹⁰

Podem dir, doncs, que l'adverbi modal epistèmic *pla*, quan és utilitzat com a quantificador (o operador) focal, es comporta a (4) com un quantificador escalar ponderatiu: situa l'element quantificat en un punt alt en una escala de graus aplicada a una determinada propietat. Aquest punt de l'escala és per sobre del que el parlant assigna a altres entitats o individus de l'univers del discurs. Com a quantificador focal, *pla1* té caràcter implicatiu, no només es refereix a l'element explícit en l'oració, sinó a altres elements contextuals. Així, a (8) *pla* situa l'element *en Pere* en un nivell alt en una hipotètica escala de menjadors:

- (8) En Pere *pla*, menjava.

Menjar s'interpreta aquí com una categoria semàntica graduable. L'oració implica que totes les altres persones del context discursiu o pragmàtic quedaven per sota del punt de l'escala assignat a en Pere. L'oració (8) expressa, doncs, que la propietat de ser menjador s'aplica també a altres persones de l'univers del discurs, però mai en un grau tan alt com l'atribuït a en Pere.¹¹ La quantificació expressada per *pla* és pròxima a la d'un quantificador superlatiu amb un domini de quantificació restringit. Però, tal com es mostra a (9), la inferència que aquest país és el més poblat és de bon neutralitzar si la ponderació s'ha fet a través de *pla*, però no si la fem amb un superlatiu absolut. Per això (9b), no constitueix un discurs coherent.

10. Ben mirat, (7b) podria ser utilitzat en un sentit irònic.

11. Aquest, com els altres exemples de *pla1*, podria ser usat irònicament per expressar que en Pere no menjava gens. Ara bé, aquest sentit negatiu es derivaria del context pragmàtic (o discursiu) i no pas de l'estructura oracional. Seria un cas semblant al d'exclamar-se sobre l'antipatia d'una persona amb l'oració *I que n'arriba a ser, de simpàtic!*

- (9) a. Aquest país *pla*, és poblat. De tota manera, encara el guanya la Xina.
 b. Aquest país és el més poblat del món. #De tota manera, encara el guanya la Xina

Precisament pel seu caràcter ponderatiu, *pla1* no és compatible amb quantificadors universals o distributius (*tothom*, *cadascú*, etc.), ja que són quantificadors que no pressuposen l'existència d'altres entitats discursives i, per tant, no permeten establir comparació.

- (10) a. *Tothom *pla*, és boig.
 b. *Tots els nois *pla*, volen un cotxe.
 c. *Cada casa *pla*, és un món.

El sintagma que precedeix *pla1* pot ser el subjecte dislocat, com a (11a), un argument del predicat dislocat a l'esquerra amb pronom de represa dins l'oració, com a (11b-c), un complement adjunt també dislocat, com a (11d), o un adjunt oracional, com a (11e).

- (11) a. Pujar aquesta escala *pla*, em costa
 b. Aquest poema *pla*, el recitem malament.
 c. A la Maria *pla*, li han dut coses els Reis.
 d. A la biblioteca *pla*, hi estudiem vegades.¹²
 e. A Astúries *pla*, es menja bé.

En el cas de (12), on el predicat expressa una situació delimitada i el temps oracional és present, l'aparició del quantificador *pla* provoca una interpretació no dítica del temps de present. A diferència de (12a), a (12b) no podem interpretar que en Pere es desplaça cap al lloc de l'emissor en el temps de l'enunciació.

- (12) a. En Pere ve.
 b. En Pere *pla*, ve.

12 .En aquestes construccions, l'adjunt aspectual *vegades* no pot ser quantificat: *A la biblioteca *pla*, hi estudiem moltes/tres vegades. Tampoc a (11c) el SN *coses* no pot ser quantificat, de la mateixa manera que (11e) no admetria un complement de quantitat com *molt* en lloc de *bé*. La ponderació expressada per *pla* és incompatible amb un predicat que s'acompanyi d'expressions quantificades tancades.

El temps de (12b) només pot rebre una interpretació de present habitual, ja que el quantificador *pla* té un efecte multiplicador sobre l'esdeveniment expressat pel predicat. L'oració (12b) no només ens parla de les vingudes reiterades d'en Pere, sinó que implica que les altres persones que vénen no vénen tan sovint com ell.

Si a (12b) substituïm el verb *venir* pel verb *arribar*, la construcció serà semànticament anòmala perquè no podem atribuir fàcilment al predicat un caràcter graduable. Ara bé, no hi haurà cap problema si el predicat és *arribar tard*. Així, *En Pere pla, arriba tard* pot interpretar-se en el sentit que en Pere fa tard més vegades que no pas les altres persones que pertanyen al context discursiu o pragmàtic o bé en el sentit que en Pere és el que avui fa més tard a la feina o a la convocatòria.

Pel seu caràcter de quantificador escalar, *pla1* no apareix en oracions negatives.

- (13) a. *En Pere pla, no és ric.
b. *De diners pla, no en tenim.¹³

Com que a (13a) neguem la propietat de ric com a propietat atribuïble a en Pere, no queda legitimada la implicació semàntica que altres entitats discursives es troben per sota del grau de ric atribuït al subjecte.

En aquest apartat hem vist com l'adverbi de modalitat epistèmica *pla* és utilitzat com a quantificador focal escalar, com a quantificador que destaca un element per expressar que allò que l'oració predica se li aplica en un grau més alt que a d'altres elements del context discursiu (o conversacional).

3. 2. LES CONSTRUCCIONS AMB *PLA2*

A vegades el quantificador *pla* va seguit de la conjunció *que*, com a (14). La figura 2B de l'Apèndix representa l'entonació d'aquest tipus de construcció.

- (14) Jo pla, que tinc dues feines.

Aquesta oració seria apropiada en un context conversacional com el de (15):

13. *Això pla, és improbable* és ben formada, en canvi, no ho és **Això pla, no és (im)probable*.